

A MELTE és az EME 2024. évi vándorgyűlése és konferenciája

Pápa, 2024. június 26–28.

Nem volt „kerek” évfordulója, de azért figyelemre méltó tény, hogy a Magyar Egyházi Levéltárosok Egyesülete (MELTE) idén nyáron, 2024. június 26–28. között már másodszor tartotta vándorgyűlését a Dunántúli Református Egyházkerület székhelyén, Pápan. A kollégák nem nosztalgiával érkeztek, mivel az 1998. évi résztvevők közül csak kevesen voltak jelen. Akkor is a református Ótemplomban, ökumenikus istentisztelettel kezdődött a konferencia, úgy, ahogy most, június 26-án, szerdán is, amikor ifjabb Márkus Mihály református esperes igehirdetése mellett Mail József római katolikus apát-plébános és Polgárdi Sándor evangélikus esperes imádsággal szolgáltak, a közös éneket pedig Kertész Botond (Evangélikus Országos Levéltár) kollégánk vezette orgonajátékával.

Ennyiben viszont ki is merülnek a hasonlóságok a két rendezvény között. 1998 óta ugyanis a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei (DRETGY) jelentős fejlődésen ment keresztül, és ennek megfelelően maga az Ótemplom is átalakult. A környező épületekben, a pincében és a templom karzatán 2018 tavaszán megnyílt a DRETGY Pannonia Reformata Múzeuma, amely újszerű múzeumpedagógiai eszközökkel mutatja be a református keresztyén hagyományt (és mindezek mellett a gyűjtemény leglátványosabb darabját, egy 3000 éves egyiptomi koporsót és múmiát). A múzeum ráadásul egy kávézóval és egy hangulatos udvarral egészült ki, amely a vándorgyűlés napjaiban számos informális, de fontos szakmai beszélgetésre is lehetőséget adott.

A vándorgyűlést a MELTE idén is együtt rendezte az Egyházi Muzeológusok Egyesületével (EME), amelynek taglétszáma az elmúlt két-három év során öröndetesen gyarapodott. Közös eseményünknek idén – a meghívott előadókkal együtt – közel száz résztvevője volt, és a szakmai program kialakításában is aktívan részt vett az EME újonnan választott vezetősége.

A formális program az istentisztelet után az Ótemplomban folytatódott, ahol a MELTE tartotta éves közgyűlését – miközben a muzeológusok hasonló rendezvényének a református könyvtár adott otthont. A MELTE közgyűlésen *Koltai András* elnök és *Vajk Ádám* titkár beszámoltak az egyesület futó pályázatairól és egyéb aktuális ügyekről, többek között az egyesület névváltozása (Magyarországról Magyarra) miatti eljárásokról és a jövő évi, a Magyar Főiskolai Levéltári Szövetséggel (MFLSZ) közös egri vándorgyűlés előkészítéséről.

A délután a megújult pápai református gyűjtemények megtekintésével folytatódott, ami igazi élmény volt még a sokat látott levéltári és múzeumi szakemberek számára is. Kapcsándi Szilvia múzeumvezető vezetése lelkesedést sugárzott, Hudi József levéltár-

vezető előadása pedig mély szakmai elhivatottságot tükrözött. Ugyancsak hasonló jellemezte a Fábiánné Horváth Adrienn által vezetett könyvtárlátogatást, valamint a tavalyi emlékévként alkalmából nyílt Petőfi-kiállításon a Schilde René és Nagy-Luttenberger Anita által tartott vezetéseket is. A nap hivatalos programját fogadás zárta, amelynek szintén a Pannonia Reformata Múzeum udvara adott volna helyet, de az érkező eső miatt házigazdánk, a DRETGY a főtéri Galéria Bisztróban látta vendégül a vándorgyűlés résztvevőit. Az este végül szállásunkon, a Református Kollégium újonnan elkészült diákothonában ért véget, ahol az érdeklődők a pannonhalmi apátság borával, a székesfehérvári püspök sörével és a kapcsolódó történetekkel ismerkedhettek meg kötetlen módon.

A rendezvény második napja (június 27.) néhány elszánt focista számára rövid edzéssel kezdődött a Kollégium udvarán – készülve a közelgő MLE-kupára –, majd reggeli után az Ótemplomban Lackner Pál evangélikus püspök, gyűjteményigazgató imádsága és rövid íg hirdetése nyitotta meg a szakmai konferenciát. A délelőtt során kifejezetten olyan témák merültek föl, amelyek a levéltárosokat és a muzeológusokat egyaránt érdekelték. A HUN-REN Energiatudományi Kutatóközpont munkatársai nevében Nagy Hedvig Éva számolt be az ionizáló sugarak állományvédelmi alkalmazásáról, ami igen hatékonyan szolgálhatja a szerves kártevők elleni küzdelmet, ugyanakkor roncsolja a legtöbb szerves anyagot. Mivel maga a papír is szerves anyag, ezért használata nagy körülményt igényel.

A következő szekcióban a Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) egyes intézményeinek gyakorlatát ismerhettük meg a magániratok gyűjtésének különféle módszereiről. Szálkai Tamás (MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltára) többek között a gyűjteményi napokról és a helytörténeti előadásokról, Karika Tímea (MNL Veszprém Vármegyei Levéltára) főként a szülőfalujában, Balatonfőkajáron végzett gyűjtésről, valamint a Kék Szalag ver-

seny levéltárosok számára kínált forrásgyűjtési lehetőségeiről, *Pál Ferenc* (MNL Vas Vármegyei Levéltára) pedig az általa vezetett helyismereti (cserkész)táborokról számolt be. Ő is rámutatott arra, hogy igazán hatékony gyűjtést csak digitális formában lehet végezni, mert az eredeti iratoktól – érthetően – nehezen válnak meg tulajdonosaik.

A délelőtti utolsó szekciója egyfajta múzeum- és levéltár-pedagógiai „kirakodóvásár” volt. *Halászné Kapcsándi Szilvia* (Pápa), *Borókay Zsófia* (Evangélikus Országos Múzeum/EOM), *Rétfalvi Balázs* (Szombathelyi Egyházmegyei Levéltár), *Dénesi Tamás* (Pannonhalmi Főapátsági Levéltár) és *Koltai András* (Piarista Gyűjtemények, Budapest) számolt be vetített képek segítségével a helyi adottságok szerint kialakult gyakorlatról és lehetőségekről.

A konferencia programjának összeállításában újdonságot jelentett, hogy abban idén az egyesület(ek) több tagja is közreműködött, akik az egyes tematikus szekciókat maguk szervezték és vezették. Így a magánirat-gyűjtési szekció *Kovács Eleonórának* (MNL), a pedagógiai szekció pedig *Harmati Bélának* (EOM) volt köszönhető.

Ebéd után a levéltárosok és a muzeológusok (valamint az esetleg velük tartó levéltárosok) programja elvált egymásól. Utóbbiak útnak indultak, hogy megtekintsék a felújított és különleges, kosztümös tárlatvezetést kínáló Esterházy-kastélyt, majd pedig a város zsinagógáját és katolikus templomait. *Heitler András* festőrestaurátor művész segítségével néhányan a plébániatemplomba is bepillanthattak, amely statikai problémák, valamint Franz Anton Maulbertsch falfestményeinek állagromlása miatt teljes felújítás alatt áll.

Eközben a levéltárosok konferenciája a református könyvtár olvasótermében folytatódott. Az első szekcióban – Vajk Ádám (DRETGY) hívására és vezetésével – *Körmendi Tamás* tanszékvezető egyetemi docens (Eötvös Loránd Tudományegyetem/ELTE) számolt be a levéltárosképzés mai helyzetéről. Az ELTE még mindig az egyetlen hely az országban, ahol felsőfokú levéltárosi diploma szerezhető, de a kis számú jelentkező miatt egyes szakirányú képzéstípusok elindítása nehézséget jelent. Kapcsolódott a témához *Hermann István* (Budapest Főváros Levéltára) előadása, aki az intézménye által összeállított akkreditált továbbképzésekről beszélt, amelyek az állományvédelem és az adatbázisok témájában online is elvégezhetőek. Ezt ezúton is mindenkinek ajánljuk (<http://e-learning.bparchiv.hu/>). Harmadikként *Koltai András* számolt be a MELTE által fejlesztett *matricula.hu* adatbázis 2022 óta megvalósult és a közeljövőben tervezett fejlesztéseiről. Ennek során az a vízió fogalmazódott meg, hogy a kialakulóban lévő relációs adatbázisrendszer egységes felületet tudjon nyújtani az egyházi levéltárakban mindenhol gyűjtött adatoknak (intézményi, helytörténeti, személyi adattárak, diáknévsorok stb.).

A délutáni második szekcióban, amelyet *Dénesi Tamás* „szerkesztett” és vezetett, néhány „kutató” egyházi levéltáros számolt be aktuális munkájáról. *Nemes Gábor* (Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ) a győri székeskáptalan középkori számadáskönyvének készülő kiadásáról (és annak fordultatos előzményeiről), *Hudi József* (DRETGY) a Veszprémi Olvasótársaság (1841–1844) tagjainak általa összeállított életrajzi adattáráról, *Mirák Katalin* (Evangélikus Országos Levéltár) elősorban az evangélikus (állambiztonságilag felügyelt) közelmúlt feltárásának érdekességeiről, végül pedig *Sárközi Gergely Antal* (DRETGY) a Pápai Református kollégiumi könyvtár történetéről tartott előadást.

A konferencia végén a levéltárosok is csatlakoztak a „templomtúrához” (a pálos és a plébániatemplomban), majd vacsora után a Pannonia Reformata Múzeum udvara adott otthon az igazán hangulatos esti programnak, amelyen a közeli Somló híres boraival ismerkedhettek a jelenlévők Tóth Péter, a Kőfejtő Pince családi borászat vezetője és borai segítségével. Saját magunk is tapasztalhattuk, hogy a vulkáni eredetű tanúhegy talaja valóban olyan jellegzetes ízt ad az ottani boroknak, amely részben még a szőlőfajták (olaszrizling, furmint, juhfark) különbségeit is elfedi.

Ez az esemény volt egyúttal a vándorgyűlés „pápai lezárása” is. Halászné Kapcsáncsi Szilvia múzeumvezető búcsút mondott a résztvevőknek, az EME és a MELTE elnökei pedig köszönetet mondtak a vendéglátóknak, Halászné Kapcsáncsi Szilviának, az EME alelnökének, és Vajk Ádámnak, a MELTE titkárának, akik az operatív szervezőmunkát végezték, valamint Köntös László gyűjteményigazgatónak. Utóbbi rövid beszédében fölidézte a pápai gyűjtemények megújulásának sikeres történetét, amelynek eredménye tulajdonképpen most mutatkozott be a levéltári és múzeumi „közélet” előtt. Megosztotta a hallgatósággal, hogy milyennek szeretné látni a gyűjteményeket (evangelizálóknak) és a benne dolgozókat (önállónak és ambiciózusnak).

A vándorgyűlés utolsó, harmadik napján (június 28.) a résztvevők Türré és Sümegre indultak – ki autóval, ki busszal, összesen bő hatvanan. Türrén a frissen felújított premontréi prépostsági templomot a felújítás egyik szakmai vezetője, Nagy Veronika művészettörténész (Boldog Gizella Főegyházmegyei Gyűjtemény, Veszprém) mutatta be. Megismertette a résztvevőkkel többek között a Szent László-falkép és a mellette föltárt barokk oltárépítmény történetét, valamint a szentély barokk lezárásának különleges, gótikus pillérfejezetet imitáló módját (amelyre szintén a feltárás során derült fény).

Az idő azonban szorított, mert még több látnivaló várta a csoportot Sümegen. Itt szintén Nagy Veronika kalauzolta a társaságot a püspöki palotában, amelyet a 20. századi püspökök már egyáltalán nem használtak, ma is állami tulajdonban van, így 2018 és 2021 között a Nemzeti Kastélyprogram keretében újították fel (legalábbis egy részét). Az izgalmas interaktív kiállítás központjába Nagy Veronika és kurátortársa, Gaylhoffer-Kovács Gábor a palota egykori meghatározó lakóját, Padányi Bíró Márton püspököt, valamint Franz Anton Maulbertsch-et állították, aki 1757–1758 között a püspök megrendelésére festette ki a sümegi plébániatemplomot. A palota megtekintése után elsétáltunk a ferences templomba, majd a plébániatemplomba, hogy megnézzük a püspök programja szerint készült nevezetes freskókat, Maulbertsch fiatal korának első nagy alkotását. Ezen a méltó helyen ért tehát véget a MELTE és EME 2024. évi vándorgyűlése, amely szakmai, művészeti és személyes élményekben egyaránt gazdagnak bizonyult.

Koltai András

A Levéltári Szemle szerzőinek figyelmébe!

A Levéltári Szemle aktuális közlési és hivatkozási szabályzata, valamint a levéltáros interjúkra vonatkozó útmutató elérhető a Magyar Levéltári Portálon:

[https://archivportal.hu/index.php/egyesulet/
leveltari-szemle/](https://archivportal.hu/index.php/egyesulet/leveltari-szemle/)

Kérjük jövőendő szerzőinket, hogy kéziratuk elkészítésénél ezen útmutatókat vegyék figyelembe!

A borító az Európa Tanács Access to Archives c. kézikönyve (Strasbourg, 2005) borítóképének felhasználásával készült (Illusztráció *Az európai közlevéltárak hozzáférhetősége I.* című, 62–80. oldalon található tanulmányhoz.)

800 Ft

WWW.ARCHIVPORTAL.HU/LEVELTARI-SZEMLE